

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 612/2024-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu (sudca spravodajca) a sudcov Ladislava Duditša a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou JUDr. Ivetou Rajtákovou, Štúrova 20, Košice, proti postupu Okresného súdu Bardejov v konaní vedenom pod sp. zn. 4T/39/2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa, skutkový stav veci a argumentácia sťažovateľa

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 18. novembra 2024 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 17 ods. 2 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4T/39/2022.

2. Z obsahu sťažovateľom podanej ústavnej sťažnosti vyplýva, že je v napadnutom konaní okresného súdu na podklade obžaloby prokurátora Okresnej prokuratúry Stará Ľubovňa (ďalej len „prokurátor“) č. k. Pv 58/20/7710-57 zo 7. júna 2022 trestne stíhaný pre prečin usmrtenia podľa § 149 ods. 1, 2 písm. a) Trestného zákona. V rámci napadnutého konania sa 16. septembra 2024 konalo na okresnom súde hlavné pojednávanie, na ktorom sťažovateľ navrhol, aby okresný súd podľa § 567t ods. 1 Trestného poriadku rozhodol o tom, že podaná obžaloba prokurátora spĺňa zákonné náležitosti, alebo rozhodol o jej odmietnutí, pričom táto povinnosť súdu bola zavedená do Trestného poriadku po nadobudnutí účinnosti zákona č. 40/2024 Z. z., ktorým sa s účinnosťou od 15. marca 2024 zmenil Trestný poriadok. Okresný súd v napadnutom konaní na hlavnom pojednávaní 16. septembra 2024 takéto rozhodnutie nevydal, a to aj napriek sťažovateľom cielene podanému návrhu a Trestným poriadkom výslovne uloženej povinnosti súdu takto rozhodnúť. Sťažovateľ už v rámci svojej argumentácie 19. mája 2023 poukázal na to, že podaná obžaloba

prokurátora už v čase pred prijatím predmetnej právnej úpravy nespĺňala zákonné náležitosti, pretože neobsahovala riadne odôvodnenie podľa § 235 Trestného poriadku, keďže podľa prokurátora vo veci prebiehalo skrátene vyšetrowanie, preto podľa § 235 písm. d) Trestného poriadku obžaloba nemusí obsahovať odôvodnenie, čo sa vecne nezhodovalo s faktickým stavom, keďže sa v predmetnej veci vykonalo vyšetrowanie, a nie skrátene vyšetrowanie.

3. Sťažovateľ je toho právneho názoru, že zo zákonnej úpravy § 567t Trestného poriadku explicitne vyplýva, že „v konaniach pred súdom prvého stupňa, v ktorých ku dňu účinnosti tohto zákona (teda 15. marca 2024) prebiehalo hlavné pojednávanie, mal prokurátor doplniť náležitosti obžaloby podľa tohto zákona (teda Trestného poriadku v znení účinnom od 15. marca 2024) a to v lehote 10 dní od účinnosti novely Trestného zákona (zákon č. 40/2024 Z. z.) a súd mal bezodkladne rozhodnúť o tom, či obžaloba spĺňa zákonné náležitosti. Z poslednej vety tohto zákonného ustanovenia zároveň vyplýva, že ust. § 241 a § 244 sa použijú primerane.“ Z postupu okresného súdu v napadnutom konaní ale vyplýva, že tak nekonal a nevydal rozhodnutie o tom, že podaná obžaloba prokurátora spĺňa zákonné náležitosti, a nevydal ani negatívne rozhodnutie o odmietnutí podanej obžaloby, čím tak konal v rozpore so zákonnou úpravou § 567t ods. 1 Trestného poriadku, ktorý «nemožno vykladať reštriktívne, a to takým spôsobom, podľa ktorého by v prebiehajúcich trestných konaniach pred súdom prvého stupňa bolo potrebné doplniť len tie náležitosti obžaloby, ktoré „pribudli“ podľa znenia účinného od 15. marca 2024.». V závere sťažovateľ uzatvára, že okresný súd mu nevydaním uznesenia podľa § 567t ods. 1 Trestného poriadku odoprel „právo, aby o tom, či obžaloba naňho podaná spĺňa zákonné náležitosti, bolo rozhodnuté zákonom predpísaným spôsobom, vrátane možnosti ... podať proti uzneseniu súdu prvého stupňa sťažnosť.“, čím tak došlo týmto postupom okresného súdu aj k porušeniu ním označených základných práv.

4. V petite podanej ústavnej sťažnosti sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie nálezom rozhodol o vyslovení porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 17 ods. 2 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní, okresnému súdu zakázal pokračovať v porušovaní základných práv a prikázal mu rozhodnúť o tom, či obžaloba prokurátora spĺňa zákonné náležitosti, alebo rozhodnúť o jej odmietnutí a priznal mu náhradu trov konania.

II.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

5. Podstata ústavnej sťažnosti sťažovateľa spočíva v jeho nesúhlase s postupom sudcu okresného súdu, ktorý aj napriek zákonnej úprave podľa § 567t ods. 1 Trestného poriadku a jej zodpovedajúcemu samostatne podanému návrhu sťažovateľa na hlavnom pojednávaní 16. septembra 2024 nerozhodol uznesením o tom, či podaná obžaloba prokurátora spĺňa zákonné náležitosti, na ktorých nesplnenie sťažovateľ poukazoval už v rámci svojej argumentácie 19. mája 2023, konštatujúc jej nedostatočné odôvodnenie už v čase jej podania podľa § 235 Trestného poriadku, keď právny názor prokurátora o tom, že vo veci prebiehalo skrátene vyšetrowanie, nebol vecne správny z dôvodu, že v predmetnej veci sa vykonalo vyšetrowanie, a nie skrátene vyšetrowanie.

6. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

7. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

8. Ústavný súd v súlade s § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť, pričom posudzoval, či jej prijatie na ďalšie konanie nebránia dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

II.1. K právomoci ústavného súdu všeobecne:

9. Podľa § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak o ochrane základných práv a slobôd sťažovateľa vo veci, ktorej sa ústavná sťažnosť týka, je príslušný rozhodovať iný súd, ústavný súd uznesením ústavnú sťažnosť odmietne pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie. Podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde je ústavná sťažnosť neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd.

10. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

11. Ústavný súd poukazuje na to, že jeho právomoc rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je založená na princípe subsidiarity. Zmysel a účel princípu subsidiarity, ktorý je vyvoditeľný z čl. 127 ods. 1 ústavy, spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a podľa svojej povahy ani nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Konceptia konania o ústavnej sťažnosti je založená na tom, že predstavuje subsidiárny procesný prostriedok na ochranu ústavou zaručených základných práv a slobôd. Ústavný súd nie je súčasťou sústavy všeobecných súdov či iných orgánov verejnej moci, a preto nemôže nahrádzať ich činnosť. Jeho úlohou je v súlade s čl. 124 a nasl. ústavy ochrana ústavnosti, a nie tzv. bežnej zákonnosti, resp. protiprávnosti. Z tohto pohľadu je nevyhnutnou podmienkou konania, ktorá musí byť pred podaním ústavnej sťažnosti splnená, vyčerpanie všetkých procesných prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu jeho práv poskytuje.

12. Právomoc ústavného súdu je vybudovaná na zásade prieskumu vecí právoplatne skončených, ktorých eventuálnu protiústavnosť už nemožno zhojiť inými procesnými prostriedkami, resp. už nie je možná náprava iným spôsobom. Teda právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy predstavuje *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý sa uplatní až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

13. Ústavná sťažnosť nemá byť podávaná z dôvodu „procesnej opatrnosti či nedotknuteľnosti“ fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ale až vtedy, ak sa sťažovateľ nemôže reálne domôcť ochrany svojich práv u ostatných orgánov verejnej moci. Postavenie ústavného súdu tak možno obrazne prirovnať k „záchranej brzde“, ktorú je možné použiť až vtedy, ak zlyhajú všetky obvyklé

a predvídané prostriedky na zabránenie vzniku hrozacej ujmy, teda zabránenie porušenia ústavných práv. Konanie o ústavnej sťažnosti však nie je a ani nemôže byť pomyselnou „skratkou“, ktorou by bolo možné obchádzať konanie už vedené, resp. ktoré môže byť vedené na návrh sťažovateľa pred inými orgánmi verejnej moci.

14. Subsidiarita ústavnej sťažnosti má pritom dimenziu formálnu i materiálnu. Formálna dimenzia znamená, že sťažovateľ pred podaním ústavnej sťažnosti musí „formálne“ podať všetky prostriedky na ochranu práv, ktorými disponuje, a materiálnou subsidiaritou je myslené to, že tieto prostriedky odôvodní spôsobom, ktorý všeobecnému súdu umožní ústavnoprávny prieskum. Pokiaľ právny predpis ustanoví, že v určitej procesnej situácii je príslušný na rozhodovanie o právach a slobodách jednotlivca konkrétny orgán verejnej moci, bolo by zásahom do jeho právomoci a porušením princípu delby moci (čl. 2 ods. 2 ústavy), pokiaľ by iný orgán o týchto právach rozhodoval bez toho, aby bola daná možnosť príslušnému orgánu na realizáciu jeho právomoci. Obidve tieto hľadiská preto treba reflektovať pri interpretácii a aplikácii jednotlivých inštitútov zákona o ústavnom súde, v danom prípade pre posúdenie prípustnosti ústavnej sťažnosti a príslušnosti ústavného súdu na jej prijatie na ďalšie konanie.

II.2. Posúdenie veci:

15. Ústavný súd generálne k sťažovateľom vznesenej námietke o postupe okresného súdu v rozpore so zákonnou úpravou § 567t ods. 1 Trestného poriadku a v súvislosti s ním namietaným porušením základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru poukazuje na to, že z obsahu týchto práv vyplýva, že sú „výsledkové“, čo znamená, že im musí zodpovedať proces ako celok (III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, III. ÚS 421/2016, III. ÚS 855/2016, I. ÚS 517/2022), v dôsledku čoho je možné právne účinným spôsobom namietat' ich porušenie v konaní pred ústavným súdom až po právoplatnom skončení daného konania, resp. uplatnení všetkých opravných prostriedkov v trestnom konaní vrátane tých pochybení, ktoré neboli odstránené v jeho priebehu. V nadväznosti na to ústavný súd stabilne judikuje, že trestné konanie od svojho začiatku až do konca je procesom, v ktorom sa v rámci vykonávania jednotlivých úkonov a realizácie garancií na ochranu práv a slobôd môžu zo strany orgánov činných v trestnom konaní, ako aj vo veci konajúcich súdov naprávať, resp. korigovať aj jednotlivé pochybenia. Spravidla až po jeho skončení možno na ústavnom súde namietat' pochybenia znamenajúce porušenie práv a slobôd označených v čl. 127 ods. 1 ústavy, ktoré neboli odstránené v jeho priebehu (III. ÚS 3/02, III. ÚS 18/04, III. ÚS 75/05, IV. ÚS 76/05, IV. ÚS 220/07, IV. ÚS 197/08, I. ÚS 314/09, IV. ÚS 166/2010, II. ÚS 425/2017, III. ÚS 156/2021, IV. ÚS 80/2022, IV. ÚS 407/2024). Ústavný súd zastáva názor, že nie je iba jeho povinnosťou ako súdneho orgánu ochrany ústavnosti zabezpečovať v rámci svojej rozhodovacej právomoci ochranu základných práv a slobôd vrátane rešpektovania záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná. Túto povinnosť majú, a to prednostne, napr. všeobecné súdy ako primárni ochrancovia ústavnosti, prípadne iné orgány verejnej moci na to určené.

16. Ústavný súd teda v obdobných prípadoch opakovane zdôraznil, že ústavné súdnictvo a právomoc ústavného súdu sú vybudované predovšetkým na zásade prieskumu vecí právoplatne skončených, v ktorých protiústavnosť nemožno napraviť iným spôsobom, teda predovšetkým

procesnými prostriedkami vyplývajúcimi z príslušných právnych noriem. Spravidla až po jeho skončení možno na ústavnom súde namietať pochybenia znamenajúce porušenia práv a slobôd označených v čl. 127 ods. 1 ústavy, ktoré neboli odstránené v jeho priebehu (III. ÚS 3/02, III. ÚS 18/04, III. ÚS 75/05, IV. ÚS 76/05, I. ÚS 314/09, IV. ÚS 407/2024).

17. Predostretú, už ustálenú rozhodovaciu prax ústavný súd rekapituloval aj vo svojom náleze sp. zn. IV. ÚS 212/2022 z 28. júna 2022 publikovanom v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 31/2022, v ktorom opakovane prízvukoval, že „Možné porušenie základného práva na inú právnu ochranu, ktoré patrí obvinenému v predsúdnom trestnom konaní (ako aj porušenie s dotknutým právom ostatných vecne súvisiacich základných práv), je v reťazci subsidiarity preskúmané (okrem samotného predsúdneho konania, kde je jeho garantom prokurátor) prostredníctvom korekčných procesných mechanizmov v súdnom konaní (teda využitím práva na súdnu ochranu), keď k uznaniu viny zo spáchania trestného činu môže dôjsť len súdom. Taká právomoc predchádza právomoci ústavného súdu s určitými výnimkami odňatia osobnej slobody väzbou, prípadne generálneho majetkovo-invazívneho opatrenia (zaistenie majetku obvineného), resp. prieskumu porušenia základných práv rozhodnutiami a opatreniami v trestnom konaní proti osobám, ktoré nie sú v tomto konaní obvinenými (ani v naostatok uvedenom prípade by však prieskum ústavného súdu zásadne nemal zasahovať do podstaty vzneseného obvinenia, o ktorom dosiaľ nebolo právoplatne rozhodnuté, resp. neboli vyčerpané zákonné prostriedky priznané obvinenému zákonom na ochranu jeho základných práv a slobôd). Ústavný súd totiž v trestnom konaní nenahrádza procesné postavenie prokurátora, sudcu pre prípravné konanie ani všeobecného súdu v trestnoprocesnej inštančnej postupnosti rozhodovania súdov (pozri napr. aj uznesenie ústavného súdu č. k. IV. ÚS 80/2022-16 z 15. februára 2022). Procesné záruky zabezpečujúce zákonnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní a všeobecných súdov (prípadne ochranu pred jej porušením) pritom vyplývajú z II. časti (predsúdne konanie) tretej hlavy prvého dielu (dozor prokurátora), ako aj III. časti (súdne konanie) druhej hlavy (preskúmanie a predbežné prejednanie obžaloby), prípadne šiestej hlavy (odvolanie a konanie o ňom) alebo ôsmej hlavy (mimoriadne opravné prostriedky) Trestného poriadku.“. Tieto závery sa plne vzťahujú aj na subsidiaritu právomoci ústavného súdu vo vzťahu k touto ústavnou sťažnosťou namietanému porušeniu základných práv postupom okresného súdu ako súdu prvého stupňa.

18. Tieto závery sa plne vzťahujú aj na subsidiaritu právomoci ústavného súdu vo vzťahu k touto ústavnou sťažnosťou namietanému porušeniu základných práv sťažovateľa vo vzťahu k postupu okresného súdu podľa právnej úpravy v § 567t ods. 1 Trestného poriadku, keďže nejde o rozhodnutie o veci samej a v súdnom konaní platí, že nedostatky skorších štádií konania sa odstraňujú v jeho neskoršom priebehu. Zákonné predpoklady na ochranu základných práv sťažovateľa v priebehu trestného konania vytvárajú príslušné ustanovenia Trestného poriadku. Podľa § 317 ods. 1 Trestného poriadku sa prieskumná právomoc odvolacieho súdu vzťahuje nielen na zákonnosť a odôvodnenosť napadnutých výrokov rozsudku, proti ktorým odvolateľ podal odvolanie, ale aj na správnosť postupu konania, ktoré im predchádzalo. Podľa § 321 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku odvolací súd zruší napadnutý rozsudok aj pre podstatné chyby konania, ktoré napadnutým výrokom rozsudku predchádzali, najmä preto, lebo boli porušené ustanovenia, ktorými sa má zabezpečiť objasnenie veci alebo právo obhajoby, pričom sa odvolací súd musí vyrovnáť aj s ním eventuálne zistenými chybami postupu, ktoré už v ďalšom priebehu konania nie je možné odstrániť. Tomu v kontexte námietok sťažovateľa v prípade ich neúspechu v odvolacom konaní

zodpovedá dôvod dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Sťažovateľ teda uplatnením svojho práva na obhajobu v priebehu trestného konania vedeného proti nemu priamo pred okresným súdom v rámci konania o merite veci (o vine) a následne zákonom dovoleným spôsobom aj prostredníctvom využitia opravných prostriedkov v trestnom konaní reálne (v materiálnej rovine) má, resp. bude mať možnosť právne účinným spôsobom namietat' porušenie svojich základných práv a slobôd pred všeobecnými súdmi (I. ÚS 236/2016, I. ÚS 517/2022).

19. Výsledne ani pri rozhodovaní spojenom s prijatím obžaloby súdom podľa Trestného poriadku v znení účinnom od 15. marca 2024 [§ 241 ods. 1 písm. l), § 244 ods. 1 písm. k)] nemožno očakávať vstup ústavného súdu do prebiehajúceho konania, ktorý by nahrádzal orgány tohto konania s právomocou predchádzajúcou právomoci ústavného súdu, preto ústavný súd odmietne proti takému rozhodnutiu podanú ústavnú sťažnosť z dôvodu jej neprípustnosti podľa § 56 ods. 2 písm. d), § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde (uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 452/2024 z 24. septembra 2024 publikované v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 29/2024).

20. Vzhľadom na druhovú rovnorodosť posudzovaného prípadu ústavný súd rozhodol podľa ustanovení uvedených v predchádzajúcom bode.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. decembra 2024

Libor Duľa
predseda senátu